EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON

Brüssel 5.10.2007
KOM(2007) 584 lõplik

KOMISJONI TEATIS NÕUKOGULE, EUROOPA PARLAMENDILE, EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE

Ettevõtte ebaõnnestumisest ülesaamine – teise võimaluse poliitika

Lissaboni majanduskasvu ja töökohtade loomise partnerluse rakendamine

KOMISJONI TEATIS NÕUKOGULE, EUROOPA PARLAMENDILE, EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE

Ettevõtte ebaõnnestumisest ülesaamine – teise võimaluse poliitika

Lissaboni majanduskasvu ja töökohtade loomise partnerluse rakendamine

SISUKORD

1. Sissejuhatus ... 3

2. Raskustes olevad ettevõtted ja ettevõtete ebaõnnestumine on ühiskonna loomulik osa ... 3

2.1. Ettevõtete uuenemine on osa turumajandusest ... 3

2.2. Ka pankrot on võimalus ... 4

3. Eesmärgiks teine võimalus ... 5

3.1. Maine, haridus ja meedia ... 6

3.2. Maksejõuetust käsitlevate õigusaktide roll ... 7

3.3. Raskustes olevate ettevõtete aktiivne toetamine ... 8

3.4. Uuesti alustajate aktiivne toetamine ... 9

4. Kokkuvõte ... 11

Tabel: Hetkeolukord liikmesriikides ... 12

1. SISSEJUHATUS

2005. aasta veebruaris tegi komisjon ettepaneku taasalgatada **Lissaboni strateegia**, suunates ELi jõupingutused tugevama ja kestvama majanduskasvu tagamisele ning suurema hulga ja paremate töökohtade loomisele. See eesmärk saavutatakse vaid juhul, kui luuakse väikesi ja keskmise suurusega ettevõtteid (VKE) ja ettevõtluskultuuri toetav keskkond[1].

Ettevõtlus on olemuslikult riskantne ning nõuab enesekindlust, iseseisvust ja teatavat riskivalmidust, sest ettevõtte loomine, selle õnnestumine või ebaõnnestumine on turumajandusele omased. Kuna ettevõtlust ühiskonnas piisavalt ei hinnata ega mõisteta, siis ei saada eru ka sellest, et ettevõtte raskused või ebaõnnestumine on normaalne majanduslik areng ning võimalus uueks alguseks.

Komisjon on seisukohal, et ettevõtete ebaõnnestumist saab ennetada, kui raskustes olevate ettevõtete jaoks luuakse toetavam keskkond. Tegelemine pärast ettevõtte ebaõnnestumist selle negatiivsete tagajärgedega ning sellega kaasneva negatiivse kuvandiga **aitaks paremini ära kasutada inimeste loovust Euroopas,** suurendada ettevõtlikkust ning edendada innovatsiooni ja töökohtade loomist. See aitaks ka luua Euroopas **soodsama ühiskondliku kliima** ettevõtlusse suhtumisel, kus karistamisele kuuluks ainult pettusega seotud ja kriminaalne tegevus. Liikmesriike ja äriringkondi kutsutakse üles jätkama tööd raskustes olevaid ettevõtteid ja ebaõnnestunud ettevõtjaid toetava keskkonna loomiseks, et EL muutuks dünaamilisemaks keskkonnaks ettevõtluse ja teise võimaluse jaoks.

2. RASKUSTES OLEVAD ETTEVÕTTED JA ETTEVÕTETE EBAÕNNESTUMINE ON ÜHISKONNA LOOMULIK OSA

2.1. Ettevõtete uuenemine on osa turumajandusest

50 % ettevõtetest ei ela üle oma esimest viit eluaastat. EL 25s lakkab aastas tegutsemast 7 % ettevõtetest[2]. Majandusalases kirjanduses peetakse ettevõtete sulgemist teguriks, mis on seotud maailmamajanduse arenguga. Sama lähenemist toetatakse ka Euroopa Väikeettevõtluse Hartas[3]. Ettevõtete vähene ellujäämise määr ei ole alati probleem – uute firmade tulek on osa protsessist, millega ettevõtjad reageerivad olukorrale turul. Hiljutise OECD uuringu kohaselt on ettevõtete ellujäämise määr nelja-aastase perioodi jooksul USAs isegi väiksem kui mandri-Euroopa riikides,[4] mis näitab, et ettevõtete sulgemine võib olla seotud **majanduse dünaamikaga**. Võib oletada, et tihenev globaalne konkurents sunnib ettevõtjaid kiiremini ja paindlikumalt reageerima, mis võib viia isegi ettevõtte sulgemiseni ja uue ettevõtte loomiseni. Andmed kinnitavad, et ettevõtete loomise ja sulgemise määr ELis ja USAs on tugevas korrelatsioonis. See näitab, et toimub pidev loov protsess, mille käigus madala tootlikkusega firmad väljuvad turult ning neid asendavad uued.

---

1 *Kaasaegne VKE-poliitika majanduskasvu soodustamiseks ja tööhõive suurendamiseks*, Euroopa Komisjon, KOM(2005)551 lõplik, 10.11.2005.

2 European business. Facts and figures. Data 1995-2004, Eurostat, 2006.

3 http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/charter/index_en.htm.

4 The sources of economic growth in OECD countries, OECD, 2003; and Business Demography: growth in the population of enterprises, Eurostat, Statistics in focus No 48/2007.

2.2. Ka pankrot on võimalus

Kõikidest ettevõtete sulgemistest on pankrotte umbes 15 %,[5] 11–18 % kõikidest ettevõtte loojatest on kogenud mõningast ebaõnnestumist[6]. Kuigi majandustsükli ja maksejõuetuse vahel on selge korrelatsioon,[7] esineb pankrotte ka perioodidel, mil SKT kasv on suur. On põhjust uskuda, et pankrot on olemuselt ettevõtte uuenemise otsene tagajärg: vaid **4–6 % pankrottidest on seotud pettusega[8].**

Siiski ei mõisteta meie ühiskonnas piisavalt ettevõtte ebaõnnestumise rolli majanduses. Avalik arvamus seostab ettevõtte ebaõnnestumise tugevalt isiku ebapädevuse või pettusega. Selline siltide kleepimine esineb ELis nii äriringkondade kui ka õigusraamistiku puhul, samuti kultuurilises ja ühiskondlikus käitumises. See tekitab põhjendamatuid takistusi ettevõtjatele, kes sooviksid uuesti alustada. Kuigi uuesti alustavate ettevõtjate edukuse kohta on teadmised juba olemas, ei soovi kliendid ega rahastajad neile tellimusi esitada ja nende ettevõtetesse investeerida. 79 %[9] ELi kodanikest kinnitab, et nad **annaksid teise võimaluse** neile, kes on eelnevalt ebaõnnestunud. Praktikas on suhtumine siiski erinev. 47 %[10] eurooplastest **ei sooviks tellida** eelnevalt ebaõnnestunud ettevõtjalt; 51 %[11] neist **ei investeeriks kunagi** finantsraskustes olevasse ettevõttesse.

Kättesaadavad analüüsid näitavad, et vaid väike osa ebaõnnestunud **ettevõtjatest teeb uue alustamiskatse**,[12] hoolimata sellest, et enamik endisi ettevõtjaid eelistaksid jätkata ettevõtluses[13] ning noored sooviksid saada teise võimaluse[14]. Üheks põhjuseks on see, et makseraskustel on tugev **mõju ettevõtjale** endale. Umbes kolmandik pankrotistunutest müüb oma maja ning 25 % juhtudest ulatub negatiivne mõju teiste pereliikmeteni. Ettevõtte ebaõnnestumine on stressirohke ning viib 15 % juhtudest suhte purunemiseni[15].

Lisaks põrkuvad ebaõnnestunud ettevõtjad keskkonnaga, mis alahindab ettevõtte ebaõnnestumisest tulenevaid uusi võimalusi. On olemas tõendeid selle kohta, et ebaõnnestunud ettevõtjad **õpivad oma vigadest** ning on üldiselt teisel korral edukamad[16]. Uuesti alustatud ettevõtete **kasv** on üldiselt **kiirem** kui täiesti uutel ettevõtetel[17] ning viis aastat pärast asutamist on nende ellujäämise määr kõrgem. Edukate ettevõtjate profiile uurides

---

5 A.C.P. de Koning, *Business failure and entrepreneurship in international perspective*, EIM Small Business Research and Consultancy, 1999.

6 Kreditanstalt für Wiederaufbau Bank Group 2007, Mittelstandsmonitor 2007, http://www.ifm-bonn.org/presse/mimo-2007.pdf.

7 Ettevõtte maksejõuetuse määratlus on riigiti erinev, mistõttu on andmeid raske võrrelda.

8 Itaalias ja Ühendkuningriigis on vastavad arvud 3–4 %, Austrias 7 % (riiklikud andmed aastatest 2003–2006).

9 Eurobaromeetri uuring nr 192 (2007).

10 Eurobaromeetri uuring nr 146 (2004).

11 Vaata joonealune märkus 9.

12 G. Metzger, *After life – who takes heart for restart?* ZEW Discussion Paper No 06-038, 2006.

13 E. Stam, D. B. Audretsch and J. Meijaard, *Renascent Entrepreneurship*, ERIM, 2006.

14 Junior Achievement-Young Enterprise poolt 2005. aastal tehtud uuringus, kus osales noori 18st ELi liikmesriigist ja 7st Ida-Euroopa ja Balkani riigist, oli 58 % noortest seisukohal, et kui ettevõtte algatamine ebaõnnestub, siis peaksid nad saama teise võimaluse.

15 R. Blom, Faillissement - oorzaak en gevolg, Graydon, 2004.

16 „Väljakutsega silmitsi – Majanduskasvu ja tööhõivet käsitlev Lissaboni strateegia," Wim Koki juhitud kõrgetasemelise töörühma aruanne, november 2004; või I. Ekanem ja P. Wyer, A fresh start and the learning experience of ethnic minority entrepreneurs, International Journal of Consumer Studies 31 (2), 144–151, 2007.

17 Global Benchmark Report 2006 – Ready for globalisation?, Confederation of Danish Industries, 2006.

selgub, et 18 % neist on juba ettevõtet juhtinud. 6 % on juhtinud kahte või rohkemat ettevõtet[18].

Olles osa majanduselust, on maksejõuetusel negatiivne mõju töökohtadele, tarbijatele ning avaliku ja erasektori võlausaldajatele. 2006. aastal sattus EL 15s **makseraskustesse** 135 000 **ettevõtet**, mis **ohustas** 1,4 miljoni inimese **töökohti** (2005. aastal oli vastav arv 1,5 miljonit) ning ainuüksi Saksamaal ja Ühendkuningriigis sattus makseraskustesse 237 000 üksikisikut[19]. Samal aastal oli Austrias töötajatele maksmata võlgu 243 miljoni euro ulatuses. Muude **maksmata võlgade** osas olid Saksamaal 50 % võlgnikest töötavad ettevõtted ja FIEd. Prantsusmaal, kus maksejõuetuse **aastast kulu hinnatakse** 13,7 miljardi euro suuruseks, on umbes 55–60 % maksmata võlgade saajaks **maksu- ja sotsiaalkindlustusametid** ning pangad. Pankrotistunud teenindussektori ettevõtete hulgas on see näitaja 70–80 %[20]. Saksamaal oli maksmata võlgu 2006. aastal 31,1 miljardi euro väärtuses (37,5 miljonit 2005. aastal; 39,4 miljonit 2004. aastal), Itaalias 2004. aastal 9,6 miljardit ja Soomes 2003. aastal 1,37 miljardit. **Suurt osa pankrottidega seotud kuludest saaks vähendada, kui raskustesse sattunud ettevõtteid paremini toetataks ning pankroti korral oleks lihtsam uuesti alustada.**

3. EESMÄRGIKS TEINE VÕIMALUS

Komisjon hakkas juba 2001. aastal valmistama ette uut poliitilist programmi, millega aidataks raskustesse sattunud ettevõtteid ning võideldaks ettevõtte ebaõnnestumise negatiivsete mõjudega. Tegevuse tulemusena loodi „**Ettevõtluse tegevuskava"**[21]**.** Komisjon kinnitas oma pühendumist sellele temaatikale 2005. aasta dokumendis **„Kaasaegne VKE-poliitika"**[22]**.** Eelkõige on komisjon rõhutanud vajadust parandada pankrotimenetlusi. Komisjoni pädevus selles küsimuses on piiratud andmete kogumisega ettevõtte ebaõnnestumise õiguslike ja sotsiaalsete tagajärgede kohta,[23] heade tavade leidmise ja levitamise[24] ning viimasel ajal ka ebaõnnestumise sildi kleepimise ennetamismeetmete väljatöötamisega. Tegevus on põhjustanud mitmeid reforme terves ELis ning mitmed liikmesriigid on saanud inspiratsiooni Euroopa tasandil kogutud headest tavadest ja poliitilistest lahendustest.

Mitmed ELi liikmesriigid on kas riiklikul või piirkondlikul tasandil võtnud (kuigi erineval määral) **poliitilise kohustuse** tegelda ettevõtte ebaõnnestumise küsimusega ning edendada uut algust. Uuendatud Lissaboni strateegia raames on umbes kolmandik liikmesriikidest oma riiklikes reformiprogrammides esitanud kava riiklike maksejõuetust käsitlevate õigusaktide reformimiseks[25]. Selle tulemusena on saavutatud edu **maksejõuetust käsitlevate õigusaktide**

---

18 The profile of the successful entrepreneur. Results of the survey "Factors of Business Success", Eurostat, Statistics in focus 29/2006.

19 *Insolvencies in Europe 2005/6*, Creditreform Economic Research Unit.

20 P. Matsakos et al., Vie et Survie des PME, PMI, TPE dans leur environnement quotidien aujourd'hui et demain, Rapport Saratoga/Datar, 2004.

21 *The European Agenda for Entrepreneurship* (Euroopa ettevõtluse tegevuskava), Euroopa Komisjon, KOM(2004) 70 lõplik, 11.2.2004.

22 Vaata joonealune märkus 1.

23 Ettevõtete ja ettevõtlikkuse edendamise mitmeaastase programmi raames rakendatud meetmed (*„Parimad tavad"*, *„Euroopa väikeettevõtluse harta"*).

24 Final report of the expert group of the Best project on Restructuring, Bankruptcy and a Fresh Start, Euroopa Komisjon, 2003.

25 Lisa kevadisele euroopa Ülemkogule esitatud komisjoni teatisele: Majanduskasvu ja tööhõivet käsitleva uuendatud Lissaboni strateegia rakendamine – „Tulemuste aasta". Euroopa Komisjon, KOM(2006)816 lõplik, 12.12.2006.

parandamisel: pooled liikmesriigid on võtnud meetmeid, millega on lühendatud vastutusest vabanemise tähtaega, kõrvaldatud tegutsemispiiranguid ja lihtsustatud pankrotimenetlusi (vt lisa). Ühendkuningriigis käsitleti enamikku neist küsimustest juba 2002. aastal. Hispaania ja Itaalia on oma seadustesse vastavad meetmed sisse viinud hiljem. Siiski peavad peaaegu pooled ELi liikmesriigid alles astuma esimesed sammud vastavas suunas. Samuti ei ole ükski liikmesriik veel koostanud teise võimaluse poliitika **terviklikku strateegiat –** ainult Austria on teatanud oma uutest kavadest 2008. aastaks. Seega on veel palju ruumi ettevõtlust propageeriva positiivse suhtumise edendamisel. Inimesi on vaja julgustada ettevõtteid asutama ning tuleb vähendada riske ning siltide kleepimist ebaõnnestumise korral.

3.1. Maine, haridus ja meedia

Esimene samm ettevõtte ebaõnnestumise negatiivsete mõjudega võitlemiseks on avalik diskussioon, tulevaste ettevõtjatega suhtlemine ja **teadlikkuse** suurendamine uuest võimalusest tuleneva kasu kohta. Teadusuuringute põhjal võib väita, et ELis toimuva ettevõtluse määra mõjutab positiivselt **kultuuriline toetus** (nt edenduskampaaniad)[26].

Paljudest noortest inimestest ei saa kunagi ettevõtjaid. Ettevõtlusalane haridus on parim viis ettevõtluspisiku levitamiseks ning teadvustamiseks, et ettevõtte ebaõnnestumine on uue alguse lähtekoht. Tänapäeva eurooplased ei soovi hakata FIEdeks või tegelda ettevõtlusega ning **kardavad väga pankrotti**[27]. Riiklikud elukestva õppimise strateegiad mängivad olulist rolli ettevõtlus- ja ärialaste oskuste arendamisel ja värskendamisel.

Madalmaade teabelehel[28] on ära toodud seitse juhtumit, kus ettevõtjad jagavad oma kogemusi pankroti kohta ning selgitavad, kuidas nad saavutasid edu uue ettevõtte loomisega. Teabelehe saab alla laadida **Madalmaade** majandusministeeriumi veebisaidilt.

ELi **avalikkus** näeb pankrotti sageli kriminaalse tegevusena, olgu selle põhjuseks mis tahes. **Meedia** võib oluliselt mõjutada selle väärarvamuse muutmist ning levitada teavet kasu kohta, mida ühiskond võib saada ebaõnnestunud ettevõtjate kogemustest. Samasuguse positiivse efekti võib saavutada ka auhindadega.

Viimase kahel aastal on **Saksamaal** välja antud START AWARD (alustaja auhind) kategoorias RESTART (uuesti alustajad). Auhinda on rahastanud kaks arengupanka ning piirkondlik ettevõtluse arendamise organisatsioon. Auhind on antud ausatele ettevõtjatele, kes on õppinud ettevõtte ebaõnnestumisest ning olnud edukad teisel korral. Teema leidis laialdast kajastamist meedias.

Mida sellest õppida:

- *Uuest alustamisest tulenevat kasu tuleb propageerida teavituskampaaniate ja haridusprogrammidega, näidates, et mitmekordne üritamine on osa normaalsest õppimisprotsessist, uurimisest ja leidmisest.*

---

26 Global Entrepreneurship Monitor 2004.

27 Vaata joonealune märkus 9.

28 Tweede kans – failliet gaan betekent niet mislukken/lessen in vallen en opstaan, http://www.minez.nl/.

- *Meedia võib mängida olulist rolli selles, et pankrotti ja pettust ei peetaks teineteisega lahutamatult seotuks, ning levitades teavet uuesti alustatud ettevõtlusest tuleneva kasu kohta, parandades sellega uuesti alustavate ettevõtjate mainet avalikkuse hulgas ning väärtustades nende kogemust.*
- *Teema edasine käsitlemine kõigi asjaosalistega aitaks vähendada ettevõtte ebaõnnestumisega seotud siltide kleepimist.*

3.2. Maksejõuetust käsitlevate õigusaktide roll

Pärast pankrotti uuesti alustamine võib olla juriidiliselt keeruline. Siiski käsitletakse mitme riigi pankrotiseadustes üksikisikuid **sarnaselt, hoolimata sellest kas pankrot oli seotud pettusega** või tegutseti vastutustundetult või omanikul või tegevjuhil ei olnud otsest süüd pankrotis, s.t pankrot oli **aus** ja soovimatu. Lisaks kohaldatakse pankrotistunute suhtes mitmeid piiranguid, takistusi ja keelde ainuüksi seetõttu, et pankrotimenetlus on käimas. Selline lähenemine ei võta arvesse igapäevase ärielu riske ning sellega luuakse arvamus, et pankrotistunu on keegi, keda ühiskond ei saa usaldada. ELi maksejõuetust käsitlevate seaduste lähenemisviisis on vaja radikaalset muutust.

Hiljutises uuringus[29] sooviti 15 riigi põhjal jõuda selgusele, kas eraisiku pankrotiseaduste leevendamine stimuleerib ettevõtlikkust. Analüüsiti 13 ELi liikmesriiki ning Kanadat ja USAd, kus föderaalne pankrotikoodeks võimaldab võlgniku kohest vabastamist vastutusest. Uuringus käsitleti vastutusest vabastamist seaduse „ranguse" mõõdikuna ning uuriti ettevõtjaks olemise andmeid 13 aasta jooksul. Jõuti järeldusele, et **pankrotiseadusel on tugev mõju ettevõtte algatamisele** ning selle majanduslik tähendus on suurem kui SKT kasvul ja börsilt saadaval kasumil.

Kreekas on võetud kasutusele uus pankrotiseadus, mille eesmärk on eristada tavalist ning pettusega seotud pankrotti. Tulevikus ei põhjusta pankrotid, mis ei ole seotud pettusega, isiku arreteerimist ning samuti säilib isikul õigus valida ja saada valitud.

Ettevõtjatel võib olla raske vabaneda suurtest võlgadest ning alustada seejärel uuesti. Paljudel juhtudel ei lakka järelejäänud võlad olemast, kui maksejõuetust käsitlev menetlus on jõudnud lõpule: kui võlgnik on eraisik, siis vastutab ta võlgade eest ka menetluse lõppemise järel. Isikliku vastutuse korral võivad võlausaldajad kasutada võlgniku isiklikku vara järelejäänud võlgade katteks. Kui võlgniku varadest ei piisa, siis on mõnikord võimalik **võlakergendus**. Ausate pankrottide puhul on näiteks Portugalis, Ungaris ja Soomes võimalik koostada võlgade tagasimaksmise graafik. Võlgnikud **vabastatakse** automaatselt **vastutusest** Belgias, Iirimaal ja Ühendkuningriigis[30].

Ühendkuningriigis kehtestatakse kõikidele pankrotistunutele teatavad piirangud, kuid ausate pankrottide korral vabastatakse neist maksimaalselt 12 kuu jooksul. Nende pankrotistunute suhtes, kelle pankrot oli ebaaus, vastutustundetu või hoolimatu, võidakse kohaldada piiranguid kuni 15 aasta jooksul.

---

29 J. Armour and D.J. Cumming, "*Bankruptcy Law and Entrepreneurship*". University of Cambridge, Centre for Business Research, Working Paper No 300, 2005.

30 Entrepreneurship Policy Indicators: Bankruptcy legislation in OECD Member and Non-Member Economies, OECD CFE Working Paper Series No 1, 2006.

Lisaks tundub riigi maksejõuetust käsitleva seadustiku suhtelise kvaliteedi ja maksejõuetusmenetluste suhtelise tõhususe vahel olevat selge korrelatsioon,[31] mida võib seletada õigusriigi põhimõtte olulisusega ühiskonnale[32]. Eelkõige võtavad liialt aega ja raha pikad **menetlused,** mis takistavad ka uuesti alustamist, sest need hävitavad kapitali. ELis võtab keskmine pankrotimenetlus ja ettevõtte sulgemine aega 4 kuust (Iirimaal) kuni 9,2 aastani (Tšehhi Vabariigis), maksumus võib varieeruda 1% (Madalmaades) kuni 22% (Poolas) varade väärtusest[33]. Lihtsustatud pankrotimenetlused võimaldaksid kahjumis ettevõtetel kiiremini turult lahkuda, paremini kasutada ressursse ja ausamalt jagada järelejäänud varasid võlausaldajate vahel.

Lätis hakkab uus maksejõuetusseadus kehtima 1. jaanuaril 2008. Kuna üheks eesmärgiks on menetluse lühendamine, siis muudetakse sellega oluliselt maksejõuetusmenetluste eesmärke ja põhimõtteid.

Mida sellest õppida:

- *Väga oluline on luua õige raamistik, mis aitaks kaitsta kõikide asjaosalise huve, kuid samas võimaldaks ettevõtjatel ebaõnnestuda ja uuesti alustada. Pankrotiseadustes tuleks teha selget vahet tavaliste ja pettusega seotud pankrottide õiguslikul käsitlemisel.*
- *Ettevõtjatel, kes pankrotis ise süüdi ei ole, peaks olema võimalus ametlikuks kohtulahendiks, mis kinnitaks, et tegu ei olnud pettusega ja pankrot on vabandatav. Kohtuotsus peaks olema avalikkusele kättesaadav..*
- *Maksejõuetust käsitlevas seaduses tuleks ette näha teatavatel tingimustel vabastamine järelejäänud võlgadest.*
- *Vähendada tuleks õiguslikke piiranguid, takistusi ja keelde.*
- *Õiguslikud menetlused tuleks muuta lihtsamaks ja kiiremaks, et maksimeerida pankrotipesa varade väärtus, kui ressursse ümber jagatakse. Menetlus ei tohiks üldjuhul kesta kauem kui üks aasta.*

3.3. Raskustes olevate ettevõtete aktiivne toetamine

Ettevõtte ebaõnnestumisest tulenev negatiivne märk on üks põhjus, miks paljud finantsraskustes VKEd oma probleeme varjavad, kuni on juba liiga hilja. Õigeaegne tegutsemine on pankroti vältimiseks väga oluline ning ettevõtte **päästmine** on sageli parem lahendus kui likvideerimine. Seetõttu pakutakse mõningate riikide, nagu Prantsusmaa, Eesti, Hispaania, Malta ja Itaalia õigussüsteemides võimalust ettevõtte ümberkorraldamiseks ja äri jätkamiseks.

Paljudel ettevõtjatel puuduvad sageli vajalikud ressursid ja kogemused edukaks kriisijuhtimiseks. Kui selles staadiumis tehakse vigu või ei saada õigeaegselt head **nõu**, võib pankrot olla vältimatu.

---

31 *2004 EBRD Legal Indicator Survey for transition economies*, in The European Restructuring and Insolvency Guide 2005/2006.

32 Tihedam juriidiline koostöö aitaks tagada, et mõned pankrotistunud ei siirduks teise riiki, vältimaks piiranguid ja takistusi, mida neile kodumaal tehakse, kuid millest uues riigis ei teata. Nõukogu E-kohtu töörühm uurib võimalust luua ELi tasandil äriõigusega seotud kohtulahendite register, mis võimaldaks otsest sidet riiklike registrite ja kohtute vahel.

33 Doing Business in 2007, World Bank.

Taanis katsetatakse pilootprojekti „varajane ennetussüsteem", mis on välja töötatud Madalmaade Ondernemersklankbordi näite varal. Projektile on tagatud rahastamine nelja aasta jooksul ning selle ajaga loodetakse praktilise oskusteabe ja nõuande abil aidata elujõulisi ettevõtteid, kes on sattunud ajutiste probleemide tõttu makseraskustesse.

Ennetusmeetmeid võib olla erinevaid, alates võrguressurssidest ja asjaomastest publikatsioonidest kuni selliste osalejate sekkumiseni, kes oskavad paremini hinnata ettevõtete finantsolukorda. Samuti võib väga oluline olla **lisarahastamine** ebastabiilsetel perioodidel. Komisjon on võrku üles pannud enesehindamise vahendi, mis aitab ettevõtjatel hinnata oma finantsolukorda juba probleemide algfaasis[34].

Prantsusmaa lisab teatistele, kus tuletatakse meelde, et käibemaks on maksmata, info selle kohta, kust finantsraskustes ettevõtjad võivad nõu saada[35]. Lisaks võivad ettevõtjad sõlmida kindlustuspoliisi, mis katab nende kulud (õigusabi ja vahenduskulud) võlgade varajases staadiumis tagasimaksmise korral.

Mida sellest õppida:

- *Maksejõuetusjuhtumite esinemist ei saa küll vältida, kuid varajane toetus elujõulistele ettevõtetele aitab hoida maksejõuetusjuhtumite arvu minimaalsena. Toetusmeetmed peaksid keskenduma pankrottide ennetamisele, ekspertide nõuannetele ja õigeaegsele sekkumisele.*
- *Tähelepanu tuleb pöörata toetuse kättesaadavusele, sest raskustes ettevõtted ei saa endale lubada kalleid nõustajaid.*
- *Täielikult tuleks ära kasutada ELi ja Euroopa äriorganisatsioonide pakutavat abi[36].*
- *Maksejõuetust käsitlevad seadused peaksid andma võimaluse ettevõtte ümberkorraldamiseks ja päästmiseks, mitte keskenduma üksnes likvideerimisele.*

3.4. Uuesti alustajate aktiivne toetamine

Liiga vähe on avalikku toetust, mis aitaks toime tulla peamiste probleemidega, millega teist ettevõtet loovad ettevõtjad silmitsi seisavad. Nendeks probleemideks on ressursid, asjakohased oskused ning psühholoogiline tugi. Ettevõtja jäämine **üksi** on üks neljast põhilisest probleemist ettevõtte loomisel[37].

Üldiselt jääb uuesti alustamine ressursside, eelkõige **finantsressursside**, puudumise taha[38]. Üldiselt kavatsevad uuesti alustajad alustada väiksema stardikapitaliga kui teised, plaanivad äritegevust võimalikult väheste töötajatega ning valivad ettevõtte juriidiliseks vormiks osaühingu. Esimeste tegevuskuude jooksul on nende põhiliseks probleemiks klientide leidmine, likviidsus ning avaliku rahastamise saamine.

---

34 http://ec.europa.eu/sme2chance.

35 http://www.entrepriseprevention.com/.

36 The INTERREG IVC programme under the European Regional Fund is a strong tool to foster the exchange of good practices in the area of business support, http://www.interreg3c.net/web/fic_en.

37 Vt joonealust märkust 18. Teisteks probleemideks on suhted klientidega, juhtimine ja rahastamine.

38 Vaata joonealune märkus 12.

Saksimaa (**Saksamaa**) VKEd, kes maksejõuetusmenetluse käigus tõestavad oma võimekust ümberkorraldusteks, võivad saada rahastamist Saksimaa arengupangalt, et koostada maksejõulisuse taastamise plaan, jätkata äritegevust ning alustada uuesti, kui maksejõuetusmenetlus on lõpule viidud.

Väga oluline on tagada, et pankrotistunud ettevõtjad võtaksid õppust oma kogemustest ning saaksid head **koolitust** enne uue ettevõtte alustamist. Eeskujude olemasolu ettevõtluses, mobiilsus ja kõrgem haridus suurendavad uuesti alustamise tõenäosust. Samuti alustavad nooremad endised ettevõtjad tõenäolisemalt uut tegevust kui vanemad[39]. Kuigi on olemas mõned ühised suundumused, on uuesti alustajate vajadused siiski väga erinevad ning nõuavad toetusmeetmete kavandamisel paindlikku lähenemist.

Alates 2004. aastast on **Luksemburgis** pakutud 40le ausale pankrotistunule nende vajadustele kohandatud juhtimiskursusi, et valmistada neid paremini ette uueks alguseks.

Pankrotistunud ettevõtjad võivad kaotada usu oma võimetesse ning saada emotsionaalseid kahjustusi. Sel juhul on tarvis professionaalset psühholoogilist **nõustamist** pankrotist ülesaamise kohta. Ettevõtlusse naasmist aitab lihtsustada ka uuesti alustajate teavitamine uutest turuniššidest ning nende kokkuviimine uute partnerite ja potentsiaalsete investoritega.

Prantsuse assotsiatsioon Re-créer, mis loodi 1999. aastal Prantsuse kaubandus- ja tööstuskoja ning Prantsuse pankurite assotsiatsiooni toetusel, tegutseb selle nimel, et taastada ettevõtte ebaedu läbielanud uuesti alustajate enesekindlus.

Mida sellest õppida:

- *Asjaomased ametiasutused peaksid eraldama piisavaid rahalisi vahendeid uuesti alustajate toetamiseks, kõrvaldades avalikest rahastamisskeemidest toetuse saamise piirangud.*
- *Pangad ja finantsinstitutsioonid peaksid üle vaatama oma suhtumise uuesti alustajatesse, mis sageli põhineb negatiivsel krediidireitingul. Komisjon kavatseb selle teema päevakorda võtta pankurite ja VKEde ümarlauas.*
- *ELi liikmesriigid peaksid tagama, et pettusega mitteseotud pankrotistunud ettevõtjate nimed ei satuks nimekirjadesse, kuhu kuuluvatel isikutel on piiratud võimalus saada pangast laenu.*
- *Riigihangetega tegelevad ametnikud peaksid olema kursis, et riigihankeid käsitlevad direktiivid ei luba pettusega mitte seotud pankrotistunud ettevõtjate ebavõrdset kohtlemist.*
- *Uuesti alustajatele oleks vaja pakkuda asjakohast psühholoogilist ja tehnilist tuge ning spetsiaalset koolitust ja juhendamist.*
- *Asjaomased ametiasutused peaksid lihtsustama toetuse saamist klientidelt, äripartneritel ja investoritel, tugevdades nende ja potentsiaalsete uuesti alustajate vahelisi sidemeid, võttes sellega arvesse uuesti alustajate vajadusi.*

[39] Vaata joonealune märkus 13.

4. KOKKUVÕTE

Hea riiklik ettevõtlus**raamistik** on väga oluline ELi ettevõtluspotentsiaali ärakasutamiseks ja dünaamiliste ettevõtete loomiseks. Selle võimaldamiseks on vaja edukat ettevõtlust **ühiskonnas kõrgelt hinnata** ning raskustes olevatele või ebaõnnestunud ettevõtjatele **tuleks anda teine võimalus**. Sellest tulenevalt kutsub komisjon liikmesriike üles rohkem tegelema ettevõtte ebaõnnestumisega seotud siltide kleepimise vähendamisega, et viia ellu oma kohustust edendada ettevõtlust majanduskasvu ja töökohtade loomise strateegia raames ning tervikliku ettevõtluspoliitika kontekstis. Komisjon jätkab liikmesriikide jõupingutuste toetamist, suurendades riiklike heade tavade nähtavust. Reformide kiirendamiseks kavatseb komisjon koostada ka infomaterjale, mida saaks kasutada ettevõtluse ebaõnnestumise maine parandamise kampaaniates.

TABEL: HETKEOLUKORD LIIKMESRIIKIDES[40]

Y	Meede eksisteerib	(Y)	Meede on kavas/osaliselt kättesaadav	N	Meedet ei eksisteeri

	Teave / haridus	Üldine strateegia	Kohtuotsuse avalikustamine, kui ei tuvastatud pettust	Vähendatud piirangud jne	Ausate pankrottide parem õiguslik käsitlemine	Vastutusest vabastamise periood lühike ja/või võlakergendus	Lihtsustatud menetlus	Toetusmeetmed	Ühenduste toetamine	Diskussioon finantssektoris	Y+(Y) kokku
Belgia	N	N	(Y)	(Y)	Y	(Y)	N	N	N	N	**4**
Bulgaaria	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	**0**
Tšehhi Vabariik	N	N	N	N	N	N	(Y)	N	N	N	**1**
Taani	N	N	N	Y	(Y)	Y	(Y)	N	N	N	**4**
Saksamaa	(Y)	N	N	Y	Y	(Y)	N	N	N	N	**4**
Eesti	N	N	N	N	N	(Y)	(Y)	N	N	N	**2**
Iirimaa	N	N	N	N	N	Y	Y	N	N	N	**2**
Kreeka	N	N	N	Y	(Y)	(Y)	Y	N	N	N	**4**
Hispaania	N	N	N	N	Y	Y	Y	N	N	N	**3**
Prantsusmaa	N	N	N	N	(Y)	N	Y	N	(Y)	N	**3**
Itaalia	N	N	N	Y	Y	(Y)	(Y)	N	N	N	**4**
Küpros	N	N	(Y)	(Y)	N	(Y)	(Y)	N	N	N	**4**
Läti	N	N	N	N	N	N	(Y)	N	N	N	**1**
Leedu	N	N	N	Y	(Y)	Y	(Y)	N	N	N	**4**
Luksemburg	N	N	N	N	N	N	N	Y	N	N	**1**
Ungari	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	**0**
Malta	N	N	N	(Y)	(Y)	N	N	N	N	N	**2**
Madalmaad	(Y)	N	N	N	(Y)	(Y)	N	N	N	(Y)	**4**
Austria	N	(Y)	N	(Y)	(Y)	(Y)	Y	(Y)	(Y)	N	**7**
Poola	N	N	N	N	(Y)	(Y)	Y	N	N	N	**3**
Portugal	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	**0**
Rumeenia	N	N	N	(Y)	(Y)	N	Y	N	N	N	**3**
Sloveenia	N	N	N	N	N	(Y)	N	N	N	N	**1**
Slovakkia	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	**0**
Soome	N	N	N	Y	N	(Y)	Y	Y	N	N	**4**
Rootsi	N	N	N	N	Y	(Y)	Y	N	N.	N	**3**
Ühendkuningriik	N	N	Y	Y	Y	Y	Y	N	N	N	**5**
Y+(Y) kokku	**2**	**1**	**3**	**12**	**15**	**17**	**17**	**3**	**2**	**1**	

[40] Tabel ei kajasta hinnangut meetmetele. See näitab vaid meetme olemasolu vastavalt liikmesriikide aruannetele ja kättesaadavale teabele.